

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора юридичних наук, професора Галуцько Віри Миколаївни
на дисертацію Шиндель Ірини Вікторівни «Дискреція в діяльності
Національної поліції України», подану на здобуття ступеня доктора
філософії за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Актуальність наукового пізнання теми дискреції у діяльності Національної поліції України є надзвичайно високою та зумовлена низкою факторів. Дискреція поліцейських – це можливість вибору одного з кількох законних варіантів дій (або бездіяльності) у конкретній ситуації, що не врегульована чітко нормативно-правовими актами. Наукове дослідження цього явища є важливим з таких причин.

Дискреція поліцейського прямо впливає на права та свободи громадян. Від вибору поліцейського – зупинити, перевірити документи, зробити усне зауваження чи скласти протокол – залежить доля людини. Науковий аналіз допомагає зрозуміти, як мінімізувати ризики зловживань дискрецією та забезпечити її використання виключно в законних межах та з повагою до прав. Дослідження дискреції дозволяє оцінити, наскільки її застосування відповідає принципам верховенства права. Неконтрольована або непередбачувана дискреція може підривати правову визначеність. Наука шукає баланс між необхідною гнучкістю поліцейської діяльності та дотриманням чітких правових рамок.

Розуміння механізмів прийняття дискреційних рішень може допомогти оптимізувати роботу поліції, визначити найкращі практики, розробити алгоритми дій у типових ситуаціях, де потрібна дискреція, підвищивши таким чином ефективність реагування на правопорушення та забезпечення публічного порядку.

Дискреція є одним із чинників, що може створювати ґрунт для корупційних ризиків та зловживання владою. Наукові дослідження

допомагають виявити ці ризики, проаналізувати їх причини та розробити механізми контролю, підзвітності та прозорості, що запобігатимуть неправомірному використанню дискреційних повноважень. Справедливе, послідовне та зрозуміле для громадян застосування поліцейськими дискреційних повноважень сприяє зростанню довіри до Національної поліції. Наукові дослідження можуть виявити фактори, що впливають на сприйняття дискреції громадянами, та надати рекомендації для побудови більш прозорих та зрозумілих комунікацій. Наукові висновки та рекомендації щодо дискреції можуть бути основою для внесення змін до законів, відомчих інструкцій та положень, які більш чітко регулюватимуть межі та порядок застосування дискреційних повноважень поліцейськими.

Додамо, що результати наукових досліджень необхідні для розробки ефективних навчальних програм для поліцейських, що включатимуть не лише знання законодавства, а й етичні аспекти, навички критичного мислення та прийняття обґрунтованих рішень в умовах невизначеності.

В умовах трансформаційних процесів в Україні, реформи правоохоронної системи та прагнення до європейських стандартів, наукове осмислення сутності, меж та механізмів реалізації дискреційних повноважень поліцейськими є важливим для побудови сучасної, ефективною, підзвітної та орієнтованою на захист прав людини Національної поліції. Особливого значення це набуває також в контексті дії режиму воєнного стану, який може ставити нові виклики перед поліцейськими у прийнятті рішень.

Таким чином, вищезазначене підкреслює нагальність обраної теми та підтверджує своєчасність проведення комплексного наукового дослідження «Дискреція в діяльності Національної поліції України».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обрана тематика дисертації пов'язана з виконанням завдань за такими напрямками наукових розробок:

- Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України № 722/2019 від 30 вересня 2019 року);

- «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (реєстраційний номер 0123U103538);

- «Державно-правові засади формування безпекового середовища в Україні» (реєстраційний номер 0123U103716),

- «Забезпечення прав і свобод особи в умовах транзитивного суспільства: сучасний вимір» (реєстраційний номер 0123U103760);

- «Забезпечення прав, свобод і інтересів людини в сучасних умовах адміністративно-правовими засобами» (реєстраційний номер 0123U103596),
«Євроінтеграційні тенденції захисту приватних інтересів у правоохоронній діяльності» (реєстраційний номер 0123U103596).

Наукова новизна одержаних результатів. Рецензована дисертація являє собою одне з новітніх та значущих досліджень, присвячених комплексному науковому аналізу дискреційних повноважень у діяльності Національної поліції України. Автором здійснено глибоке дослідження зазначеної проблематики крізь призму основоположних принципів демократії та правовладдя. За результатами проведеної роботи сформульовано низку наукових положень та надано обґрунтовані рекомендації стосовно оптимізації та вдосконалення чинного національного законодавства у відповідній сфері.

У роботі чітко обґрунтовано наукове розуміння дискреційних повноважень Національної поліції як особливого способу реалізації її функцій як суб'єкта владних повноважень. Таке розуміння розкривається через призму можливості обрання поліцейським одного з альтернативних, юридично допустимих варіантів поведінки (дії чи бездіяльності), що ґрунтується на оцінці правових та фактичних обставин справи, відповідає засадам верховенства права та не нівелює сутності правовідносин, у межах яких здійснюється адміністративний розсуд, і реалізується виключно у межах наданої компетенції без її довільного розширення чи зміни.

Крім того, запропоновано та науково обґрунтовано дві взаємодоповнювальні класифікації адміністративного розсуду: за критерієм рівнів вибору суб'єкта дискреції (щодо прийняття рішення/вчинення дії, щодо альтернативних варіантів рішення/дії, щодо способу реалізації дії) та за критерієм контрольованості (регламентований, обмежений, відносно вільний види дискреції). Зазначені класифікації глибоко розкривають сутнісні аспекти адміністративної дискреції.

Авторкою розроблено та обґрунтовано п'ятиелементну модель обмежень адміністративного розсуду Національної поліції України. Ця модель інтегрує сукупність взаємопов'язаних груп обмежень: нормативно-правові (правові рамки), інституційні (контрольні механізми), процедурні (регламентація процесу прийняття рішень), функціональні (межі компетенції) та матеріальні (принципи правової оцінки рішень). Кожна група деталізована з урахуванням її специфіки та ролі у визначенні меж дискреції поліцейських.

Систематизація меж адміністративного розсуду за такою розгалуженою моделлю є оригінальним науковим доробком, який дозволяє всебічно оцінити умови реалізації дискреційних повноважень та ідентифікувати потенційні ризики і шляхи їх мінімізації. Запропонована модель демонструє глибокий, системний підхід до аналізу багатоаспектного характеру обмежень адміністративного розсуду, що є вкрай цінним для теорії та практики.

Авторкою виокремлено та охарактеризовано п'ять ключових напрямів удосконалення правового регулювання адміністративної дискреції та забезпечення правової визначеності у діяльності Національної поліції: нормативний (оновлення та гармонізація законодавства, закріплення принципів); організаційний (професійна підготовка); деонтологічний (трансформація культури, етика); інституційний (оптимізація внутрішніх процедур); контрольний (посилення громадського контролю).

Наголосимо, що систематизація шляхів удосконалення дискреції за такими чітко визначеними напрямками охоплює всі ключові аспекти проблеми і надає чітку «дорожню карту» для подальших законодавчих та

організаційних змін. Запропоновані напрями мають високу практичну цінність, оскільки враховують різні рівні та аспекти реалізації дискреційних повноважень поліції і є безпосередньо спрямованими на підвищення ефективності, законності та прозорості її діяльності в контексті сучасних вимог реформи.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення результатів дослідження підтверджується можливістю їх застосування у таких ключових сферах:

- науково-дослідна: для подальшого розвитку гносеології дискреції, зокрема в діяльності інших правоохоронних органів (підтверджено актом впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ);
- освітня: у процесі підготовки правників, поліцейських, фахівців з публічного управління (підтверджено актом впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ);
- правозастосовна: для вдосконалення діяльності Національної поліції з урахуванням принципу верховенства права;
- нормотворча: для оптимізації законодавства, що регулює діяльність поліції.

Представлений перелік сфер застосування переконливо демонструє не лише теоретичну, але й значну прикладну цінність дослідження, оскільки його результати можуть бути безпосередньо використані для підвищення ефективності та правомірності діяльності Національної поліції, а також у системі підготовки кадрів та вдосконалення законодавчої бази.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. На підставі проведеного аналізу змісту анотації, тексту дисертації та наукових публікацій дисертанта є всі підстави констатувати високий рівень наукової обґрунтованості та достовірності одержаних результатів.

Сформульовані у дослідженні наукові положення, висновки та рекомендації повністю корелюють із визначеними метою та завданнями

роботи і характеризуються належною аргументацією. Досягнення означених результатів стало можливим завдяки репрезентативній емпіричній та нормативно-правовій джерельній базі, а також оптимальному вибору методології дослідження. Наукова обґрунтованість та достовірність положень дисертації є наслідком цілеспрямованого вибору та застосування сучасних методів наукового пізнання, які органічно впливають із сутності та специфіки предмета дослідження. Такий методологічний підхід гарантує валідність отриманих наукових результатів та обґрунтованість сформульованих висновків.

Характеристика основних положень роботи. Дисертація є самостійною науковою роботою. Основні теоретичні положення та розробки, які характеризують наукову новизну дослідження, теоретичне й практичне значення його результатів одержані дисертанткою особисто. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Загальний обсяг роботи становить 213 сторінок, із яких основного тексту – 176 сторінок. Загалом, оформлення дослідження відповідає встановленим вимогам. Робота виконана у науковому стилі державною (українською) мовою.

Повнота викладу наукових положень в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні наукові результати дисертації відображено у 12 наукових публікаціях, з них 4 статті – у наукових виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 1 наукова стаття у виданні іноземної держави, включеному до науково-метричної бази Scopus, 6 тез доповідей.

Ідеї та розробки співавторів у дисертації не використовувалися.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. За результатами детального вивчення тексту рецензованої дисертації не виявлено фактів текстових запозичень без

належного цитування джерел або інших порушень принципів академічної доброчесності.

Зауваження щодо змісту дисертації. Загалом відзначаючи логічну структуру та послідовність викладу дослідження, а також наукові досягнення дисертантки, вважаємо за потрібне акцентувати увагу на деяких положеннях роботи, що мають дискусійний характер.

1. Зважаючи на авторське розуміння дискреції, вважаємо, що необхідно було більш детально розкрити питання взаємозв'язку дискреції та принципу юридичної визначеності.

2. Одним із завдань є проведення компаративного аналізу правового регулювання дискреції поліції на прикладі Німеччини, Франції та загальноєвропейського контексту. В основному змісті роботи авторкою наводяться аргументи такого вибору, однак, вважаємо, що необхідно було б у вступі відобразити декілька положень щодо цього вибору. Чим їхній досвід є найбільш релевантним для України? Які конкретні аспекти регулювання дискреції становлять особливий інтерес для дослідження та можливого запозичення?

3. У представленій дисертаційній праці міститься низка положень, спрямованих на вдосконалення національного законодавства, а також обґрунтовується практична цінність отриманих результатів. Однак, зазначені пропозиції інтегровані безпосередньо в основний текст дисертації. Вважаємо за доцільне виокремлення та оформлення цих пропозицій у вигляді окремого додатку до основного тексту.

Наведені зауваження носять дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження «Дискреція в діяльності Національної поліції України» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 31 травня 2019 року № 759) «Про затвердження вимог до оформлення

дисертації» та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44), а її авторка Шиндель Ірина Вікторівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

Рецензент :

**доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративної
діяльності поліції
Одеського державного університету
внутрішніх справ**

Віра ГАЛУНЬКО